

Poepen op de baan!

Het Efteling Golfpark past zodenbemesting toe

Mestinjectie op Efteling Golfpark

Uitwerpselen van dieren hebben vele schrale zandgronden de afgelopen eeuwen omgetoerd in grazige weiden en vruchtbaar akkerland. En dat gebeurt nog steeds. Daar staan we niet bij stil als we in het voorjaar de geur van varkens- en runderdrijfmest ruiken. Het Efteling Golfpark schuwt de geuremissies van dit product niet en past de drijfmest van varkens sinds 2006 op haar golfbaan toe. Dat verhoogt op milieuvriendelijke en voordelige manier het organische stofgehalte in de bodem, zorgt voor voedingsstoffen voor het gras en stimuleert het bodemleven. En toen kwam de AID controleren...

Auteur: Broer de Boer

Vanwege aangescherpte milieueisen mogen landbouwers tegenwoordig jaarlijks maximaal netto 100 kg zuivere fosfaat per hectare aanwenden. Ook voor sportvelden bestaat zo'n norm. Die ligt op 20 kg/hectare bij het gebruik van dierlijke mest en compost. De samenstelling van elk mesttransport moet tegenwoordig bemonsterd en geregistreerd worden en de Algemene Inspectiedienst, medio 2010 gefuseerd tot de nieuwe Voedsel en Waren Autoriteit (nVWA) voert controles uit of alle partijen zich keurig aan de regels houden en de geldende normen niet overschrijden. Omdat het Efteling Golfpark ook dierlijke mest aanwendt, schoof de nVWA deze zomer voor zo'n controle aan bij Maarten Voermans, Manager Golfpark en Corné Mayers, Hoofd Greenkeeper.

Positief gesprek

"Het gesprek met de nVWA had een positieve insteek", vertelt Maarten Voermans. Onze administratie was op orde. Landbouwers dienen, wanneer ze mest van dierlijke oorsprong gebruiken,

een mestboekhouding bij te houden van de aan- en afvoer van mineralen. Het was ons onduidelijk of we onder het landbouwregime of onder het strengere sportveldenregime vielen. Er werden bij ons geen overtredingen geconstateerd, maar de inrichting van onze 'mestboekhouding' was door onervarenheid niet helemaal op orde. Zo hadden we bijvoorbeeld niet op een gedetailleerde kaart ingetekend waar de drijfmest exact was toegepast. We hebben toen met de nVWA, en in samenspraak met de NVG, de puntjes op de 'i' gezet en de wijze van aanpak goed doorgesproken." Om ook andere golfbanen te informeren heeft de nVWA, een afdeling van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, de materie speciaal voor de Golfbusiness nog eens op een rijtje gezet.

Bodemleven verdwenen

Wat is eigenlijk de reden dat het Efteling Golfpark dierlijke mest toepast? We vragen het Hoofd Greenkeeper Corné Mayers: "We kennen hier een verschralingregime. De golfbaan is

aangelegd op een schrale zandgrond en op een gegeven moment is de balans te ver doorgeslagen. Er ontstonden plaatsen in de rough waar niets meer wilde groeien en waar ook nauwelijks nog sprake was van bodemleven. Dan is organische bemesting ideaal om zowel de vruchtbaarheid van de (zand)grond als het bodemleven weer te herstellen. Met kunstmest zul je dat niet redden." Maarten Voermans voegt toe: "Als golfer houd ik wel van een stevige (semi)rough en die hebben we nu weer terug. De afgelopen jaren hebben we deze manier van bemesting verder doorgevoerd en bemesten nu ook de semi rough en de fairways met het bruine, geurende goedje, dat in dit gebied ruim voorradig is."

Mechanische bewerking

Dit voorjaar paste het Efteling Golfpark de bemesting met varkensdrijfmest dus voor de vijfde maal toe. Zo'n 57 hectare van het 95 hectare grote golfterrein werd met een zogenaamde zodenbemester van drijfmest voorzien. De mest is afkomstig van een naburige vleesvarkenhouder

Maarten Voermans, Manager Golfpark(r) en Corné Mayers, Hoofd Greenkeeper.

Efteling Golfpark

Naast voetstappen dus ook drijfmest op Efteling Golfpark.

die ook het transport en het inbrengen verzorgt. Deze manier van werken levert beide partijen een financieel voordeel op. "Maar er was nog een belangrijke reden voor deze aanpak", vertelt Corné Mayers. "Uit een Quick Scan van IPC Groene Ruimte bleek een te grote viltvorming in de (semi)rough en de fairway te bestaan en dat zegt met name iets over het functioneren van bodemleven. De kouters van een zodenbemester trekken sleufjes om de vijftien centimeter door de zode en de vloeibare mest wordt hierin tot een diepte van 5 tot 6 cm geïnjecteerd. Eigenlijk ben je gewoon aan het 'slitten', de zode aan het doorsnijden, om de vegetatieve groei te stimuleren en lucht in de zode te krijgen. Deze toepassing zorgt voor een beter bodemleven en dus voor een vermindering van de viltlaag. Rollen achter de zodenbemester drukken de sleuven dicht. Met insporing hebben we geen problemen, omdat de driewielige Vredo op zeer brede banden rijdt, hetgeen voor een lage bodemdruk zorgt. Als je bovendien banden met weinig profiel laat gebruiken, ruïneert zo'n zware machine je holes dus niet."

Homogeen

Vloeibare drijfmest is een product waarin echter de mineralengehaltes kunnen variëren. Elke tank met drijfmest wordt - wettelijk verplicht - individueel bemonsterd en pas na de laboratoriumanalyse blijkt exact hoeveel mineralen aangevoerd zijn. De uitslagen vormen onderdeel van de mestboekhouding. "Dat we deze analyses pas achteraf krijgen is lastig", erkent Corné, "want tijdens het zodenbemesten weet je niet of je die grens van 20 kg fosfaat overschrijdt. Rundveedrijfmest zou vanwege een lager fosfaatgehalte een aantrekkelijker product zijn, maar kan kiemkrachtig onkruidzaad bevatten en daar heb je als greenkeeper op een golfbaan natuurlijk geen behoefte aan."

Gewenst: regen nadien

Zodra het mag (vanaf 1 februari) en kan, past het Efteling Golfpark zodenbemesting toe. Direct na het inbrengen hopen ze op een flinke regenbui. Voermans: "Bij schraal weer en droogte gaan de sleuven namelijk iets openstaan en blijft een restant van de mest in de bodem zichtbaar. Bij regen lost dat laatste op en kunnen de voedingsstoffen nog beter bij de graswortels komen. Juist in het voorjaar stimuleer je met de fosfaat uit de mest de graswortels extra. Uiteraard kunnen we op de fairways beregenen. Al snel zie je de Fairway en de (semi)rough vanuit de sleufjes - zo'n 15 cm uit elkaar - groen worden. De rol van de fairwaymaaier speelt hierbij ook een belangrijke rol om te zorgen dat je uiteindelijk geen sporen van sleufjes op de holes terug ziet."

Communicatie over mest

Alleen echt fanatieke golfers lopen zo vroeg in het seizoen hun rondjes terwijl de greenkeeping de drijfmest laat inbrengen. Hoe reageren zij op deze enigszins 'boerse' manier van golfbaanonderhoud? Maarten Voermans: "Natuurlijk maken ze opmerkingen over de geur en de sporen die de machine trekt op de fairway. Maar als ze enkele dagen later het resultaat zien, hoor je ze er niet meer over. Belangrijk is je aanpak voortijdig te communiceren, daardoor kweek je begrip bij je golfers. Bij het achteraf hierover communiceren stel je de golfer voor een voldongen feit. Dat geldt ook als op een gegeven moment de greens van mindere kwaliteit zijn. Het blijkt namelijk dat golfers maar weinig notie hebben van het waarom van onderhoud of het optreden van schimmels. Door te communiceren kweek je begrip. Dat geldt ook zeer zeker voor onze bemestingswijze."

Groen imago

Gebruik van natuurlijke meststoffen past overigens - net als het gebruik van organische bemes-

ting van greens en fore greens en biologische gewasbeschermingsmiddelen - in het groene imago dat de Wereld van de Efteling in totaliteit wil uitstralen. "In het attractiepark is 75 procent van de oppervlakte met 'groen' begroeid", vertelt Voermans. "Niet voor niets was onze golfbaan in het jaar 2000 één van de eerste banen die het CtG-certificaat kreeg. Over enkele maanden hopen we ook GEO-gecertificeerd te zijn. Corné Mayers vult aan: "Voor de bestrijding van engerlingen passen we bijvoorbeeld aaltjes toe. Maar dat een biologische aanpak niet altijd het antwoord op problemen vormt, hebben wij afgelopen jaar ondervonden. Door weersextremen als sneeuw, koude, droogte en veel regen hebben we noodgedwongen - zij het beperkt - chemie moeten toepassen. De sleutel van de medicijnkast hebben we zagezegd niet weggegooid, maar weggestopt." Voermans vult aan: "Als ze in onze sector het gebruik van chemische producten op basis van wet- en regelgeving nog verder willen beperken, zijn wij zover dat we met organische bemesting en biologische methoden voor een kwalitatief goede golfbaan kunnen zorgen."

Gemiddelde samenstelling vleesvarkensdrijfmest in kg per 1.000 kg product

N-tot	7,2
N-min	4,2
P ₂ O ₅	4,2
K ₂ O	7,2
Ds%	9,0
OS	60
Effectieve OS	17
C/N-verhouding	4,6
Per 1 kg P ₂ O ₅	is 1,71 kg stikstof aanwezig